

EUROPESE CENTRALE BANK

BANKENTOEZICHT

ECB-gids inzake het interne proces ter beoordeling van de liquiditeitstoereikendheid (ILAAP)

Ontwerp

BANKENTOEZICHT

Maart 2018

BANKTILSYN BANKU UZRAUDZĪBA

BANKŪ PRIEŽIŪRA NADZÓR BANKOWY

VIGILANZA BANCARIA

BANKFELÜGYELET

BANKING SUPERVISION

SUPERVISION BANCAIRE BANČNI NADZOR

MAOIRSEACHT AR BHAINCÉIREACHT NADZOR BANAKA

BANKING SUPERVISION

PANGANDUSJÄRELEVALVE

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKOVNI DOHLED

БАНКОВ НАДЗОР BANKTILSYN

BANKENAUF SICHT

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ PANKKIVALVONTA

SUPRAVEGHERE BANCARĂ BANKOVÝ DOHL'AD

SUPERVIŽJONI BANKARJA

SUPERVISIÓN BANCARIA

BANKING SUPERVISION

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKENAUF SICHT

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
1.1	Doel	3
1.2	Reikwijdte en evenredigheid	4
2	Principes	5
	Principe 1: het leidinggevend orgaan is verantwoordelijk voor de goede governance van het ILAAP	5
	Principe 2: het ILAAP is een integraal bestanddeel van het algehele beheerkader	8
	Principe 3: het ILAAP levert een fundamentele bijdrage aan de continuïteit van de instelling door haar liquiditeitstoereikendheid vanuit verschillende perspectieven te waarborgen	13
	Principe 4: alle materiële risico's worden geïdentificeerd en in het ILAAP betrokken	20
	Principe 5: de interne liquiditeitsbuffers zijn van hoge kwaliteit en duidelijk gedefinieerd; er is een duidelijke interne definitie van stabiele financieringsbronnen	23
	Principe 6: de risicokwantificeringsmethoden in het kader van het ILAAP zijn passend, consistent en onafhankelijk gevalideerd	25
	Principe 7: periodieke stresstests zijn erop gericht in ongunstige omstandigheden de liquiditeitstoereikendheid te waarborgen	29
3	Lijst van termen	33
	Afkortingen	37

1 Inleiding

1. De recente financiële crisis heeft aangetoond dat liquiditeit¹ voor kredietinstellingen van fundamenteel belang is, aangezien onvoldoende liquiditeit een directe bedreiging voor hun continuïteit vormt. Een van de belangrijkste lessen die is geleerd, is dat het liquiditeitsrisicobeheer van kredietinstellingen moet waarborgen dat zij te allen tijde, en zelfs onder ongunstige omstandigheden, in staat zijn aan hun betalingsverplichtingen te voldoen.
2. Het intern proces ter beoordeling van de liquiditeitstoereikendheid ('internal liquidity adequacy assessment process' – ILAAP) speelt een sleutelrol bij het risicobeheer van kredietinstellingen. Wat belangrijke instellingen ('significant institutions') binnen het Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme (Single Supervisory Mechanism – SSM) betreft, verwacht de ECB dat het ILAAP overeenkomstig de bepalingen van artikel 86 van de Richtlijn kapitaalvereisten (Capital Requirements Directive – CRD IV)² prudent en conservatief is.³ De ECB is van oordeel dat een gedegen, effectief en alomvattend ILAAP een duidelijke beoordeling van de liquiditeitsrisico's omvat. Daarnaast dienen de risicogovernance en risico-escalatieprocessen goed gestructureerd te zijn op basis van een doordachte en grondige risicostrategie die is vertaald in een effectief systeem van risicolimieten.
3. Naar het oordeel van de ECB is een gedegen, effectief en alomvattend ILAAP gebaseerd op twee pijlers: het economische perspectief en het normatieve perspectief. Verwacht wordt dat beide perspectieven elkaar aanvullen en in wisselwerking met elkaar staan.
4. Het ILAAP speelt tevens een belangrijke rol bij de procedure voor prudentiële toetsing en evaluatie (Supervisory Review and Evaluation Process – SREP) van het SSM. Het wordt gebruikt bij SREP-beoordelingen van de bedrijfsmodellen, de interne governance en het algehele risicobeheer, evenals bij het beoordelen van de maatregelen ter beheersing van liquiditeitsrisico's en bij het bepalen van de Pijler 2-liquiditeit.
5. Bij de SREP wordt er rekening mee gehouden dat een goed ILAAP zorgt voor verlaging van de onzekerheid van de instelling – en die van haar toezichthouders – omtrent de huidige en mogelijke toekomstige risico's van de

¹ In het kader van deze Guide heeft het begrip "liquiditeit" betrekking op zowel liquiditeit en financiering.

² Richtlijn 2013/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende toegang tot het bedrijf van kredietinstellingen en het prudentieel toezicht op kredietinstellingen en beleggingsondernemingen, tot wijziging van Richtlijn 2002/87/EG en tot intrekking van de Richtlijnen 2006/48/EG en 2006/49/EG (PB L 176 van 27.6.2013, blz. 338).

³ Artikel 86, lid 1, van de CRD IV: "De bevoegde autoriteiten zorgen ervoor dat de instellingen over deugdelijke strategieën, beleidslijnen, procedures en systemen beschikken voor het detecteren, het meten, het beheren en het bewaken van het liquiditeitsrisico over een passende reeks tijdshorizonten, waaronder intra-day, teneinde ervoor te zorgen dat de instellingen voldoende liquiditeitsbuffers aanhouden."

instelling. Een goed ILAAP versterkt het vertrouwen van de toezichthouder in het vermogen van de instelling haar activiteiten voort te zetten door toereikende liquiditeitsbuffers en een stabiele financieringssituatie in stand te houden en door haar risico's effectief te beheren. Dit vergt van de instelling dat zij er op toekomstgerichte wijze voor zorgt dat alle materiële risico's worden geïdentificeerd, effectief worden beheerd (gebruikmakend van een passende combinatie van kwantificering en beheersingsmaatregelen) en worden gedekt door qua omvang en kwaliteit toereikende liquiditeitsbuffers.

1.1 Doel

6. Met deze ECB-gids inzake het ILAAP (de "Gids") wil de ECB duidelijkheid verschaffen over haar opvattingen omtrent de liquiditeitsrisicovereisten die uit artikel 86 van de CRD IV voortvloeien. Met de Gids wil de ECB instellingen ondersteunen bij de versterking van hun ILAAP's en het gebruik van best practices aanmoedigen, door nader toe te lichten welke verwachtingen de ECB heeft omtrent het ILAAP, resulterend in consistentere en effectiever toezicht.
7. De Gids bevat zeven principes die zijn afgeleid van de CRD IV-bepalingen omtrent liquiditeitsrisico, waarmee bij de beoordeling van het ILAAP van elke instelling onder meer rekening wordt gehouden als onderdeel van de SREP. In het kader van de dialoog tussen instelling en toezichthouder zal ook in gesprekken met individuele instellingen aan deze principes worden gerefereerd.
8. De Gids is niet bedoeld om enig toepasselijk recht tot uitvoering van artikel 86 van de CRD IV te vervangen of teniet te doen. Voor zover de Gids niet in lijn is met toepasselijk recht, geldt het toepasselijke recht. De Gids is bedoeld als een praktisch instrument dat periodiek wordt geactualiseerd op basis van nieuwe ontwikkelingen en ervaringen. Hierdoor zullen de in deze Gids uiteengezette principes en verwachtingen zich in de loop van de tijd ontwikkelen. Het document zal worden geëvalueerd in het licht van de doorlopende ontwikkeling van het beleid en de methoden die in het Europees banktoezicht worden gebruikt, ontwikkelingen in de internationale en Europese regelgeving, en bijvoorbeeld nieuwe gezaghebbende interpretaties van relevante richtlijnen en verordeningen door het Hof van Justitie van de Europese Unie.
9. In deze Gids wordt een op principes gebaseerde benadering gevolgd, waarbij de nadruk ligt op bepaalde aspecten die vanuit het perspectief van de toezichthouder belangrijk zijn. De Gids is niet bedoeld als een complete leidraad betreffende alle aspecten die voor een goed ILAAP relevant zijn. De instelling blijft zelf verantwoordelijk voor de implementatie van een ILAAP dat toereikend is in het licht van de omstandigheden waarin de individuele instelling verkeert. De ECB beoordeelt de ILAAP's van instellingen op individuele basis.
10. Instellingen worden aangemoedigd om naast deze Gids, en naast het relevante recht van de Unie en nationaal recht, rekening te houden met andere voor het ILAAP relevante publicaties van de EBA en internationale fora zoals het Bazels

Comité voor het Banktoezicht (Basel Committee on Banking Supervision – BCBS) en de Raad voor Financiële Stabiliteit (Financial Stability Board – FSB). Bovendien dienen instellingen rekening te houden met alle aan hen gerichte aanbevelingen die met het ILAAP verband houden, zoals aanbevelingen die uit de SREP voortvloeien, bijvoorbeeld met betrekking tot goede governance, risicobeheer en beheersingsmaatregelen.

1.2 Reikwijdte en evenredigheid

11. Deze Gids is relevant voor elke kredietinstelling die als een belangrijke onder toezicht staande entiteit, zoals vermeld in artikel 2, punt 16 van de GTM-kaderverordening⁴, wordt aangemerkt. De ILAAP-reikwijdte wordt bepaald door artikel 109 van de CRD IV. Dit betekent in het bijzonder dat een moederinstelling in een lidstaat en instellingen die door een financiële moederholding of gemengde financiële moederholding in een lidstaat gecontroleerd worden, aan de ILAAP-verplichtingen van artikel 86 van de CRD IV moeten voldoen, op geconsolideerde basis of op basis van de geconsolideerde situatie van die financiële holding of gemengde financiële holding. Aangezien artikel 86 van de CRD IV een minimumharmonisatiebepaling is, en lidstaten de omzetting daarvan in hun nationale regelgeving derhalve verschillend hebben uitgevoerd, bestaat er in de deelnemende lidstaten een grote verscheidenheid aan ILAAP-werkwijzen en vereisten voor het toezicht op belangrijke instellingen.
12. De ECB heeft samen met de nationale bevoegde autoriteiten (NBA's) ILAAP-principes ontwikkeld. Deze principes beogen hoge normen in het toezicht door de ontwikkeling van gemeenschappelijke methoden op dit belangrijke toezichtsgebied.
13. Het ILAAP is bovenal een intern proces, en instellingen blijven zelf verantwoordelijk voor een evenredige en geloofwaardige uitvoering ervan. Krachtens artikel 86 van de CRD IV dienen ILAAP's in verhouding te staan tot de aard, schaal en complexiteit van de werkzaamheden van de desbetreffende instelling.
14. De in de Gids uiteengezette principes dienen uitsluitend als uitgangspunt voor de dialoog tussen toezichthouder en kredietinstelling. Derhalve dienen ze niet als alomvattend te worden beschouwd in de zin dat ze alle aspecten ondervangen die noodzakelijk zijn om een gedegen, effectief en alomvattend ILAAP te implementeren. De instelling draagt zelf de verantwoordelijkheid voor een gedegen, effectief en alomvattend ILAAP, waarbij rekening wordt gehouden met de aard, schaal en complexiteit van de werkzaamheden van de instelling.

⁴ Verordening (EU) Nr. 468/2014 van de Europese Centrale Bank van 16 april 2014 tot vaststelling van een kader voor samenwerking binnen het Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme tussen de Europese Centrale Bank en nationale bevoegde autoriteiten en met nationale aangewezen autoriteiten (GTM-kaderverordening) (ECB/2014/17) (PB L 141 van 14.5.2014, blz. 1).

2 Principes

Principe 1: het leidinggevend orgaan is verantwoordelijk voor de goede governance van het ILAAP

- (i) Met het oog op de belangrijke rol die het ILAAP voor de instelling speelt, verwacht de ECB dat het leidinggevend orgaan alle belangrijke elementen van het ILAAP goedkeurt. De ECB gaat ervan uit dat het leidinggevend orgaan, het senior management en de relevante comités het ILAAP op effectieve wijze en kritisch bespreken.
- (ii) Van het leidinggevend orgaan wordt verwacht dat het elk jaar zijn beoordeling van de liquiditeitstoereikendheid van de instelling geeft, ondersteund door de ILAAP-uitkomsten en andere relevante informatie, door een duidelijke en beknopte verklaring op te stellen en te ondertekenen, de zogenoemde liquiditeitstoereikendheidsverklaring ('liquidity adequacy statement' – LAS).
- (iii) Het leidinggevend orgaan draagt de algehele verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het ILAAP. In dit verband wordt van het leidinggevend orgaan verwacht dat het een ILAAP-governancekader goedkeurt met daarin duidelijk en transparant toegewezen verantwoordelijkheden, waarbij rekening wordt gehouden met de ingestelde functiescheiding. Verwacht wordt dat het governancekader een duidelijke benadering met betrekking tot de periodieke interne toetsing en validatie van het ILAAP omvat.

Het leidinggevend orgaan keurt de belangrijkste elementen van het ILAAP goed

15. De ECB gaat ervan uit dat het leidinggevend orgaan het de liquiditeitstoereikendheidsverklaring opstelt en ondertekent en de belangrijkste elementen van het ILAAP goedkeurt, bijvoorbeeld:
 - het governancekader;
 - interne documentatievereisten;
 - de kring van de inbegrepen entiteiten, het risico-identificatieproces, en de interne risico-inventarisatie en -taxonomie, waarbij de omvang van de materiële risico's wordt weergegeven;
 - de methoden voor risicokwantificering,⁵ waaronder (op hoofdlijnen) de aannames en parameters bij het meten van risico's (bv. de tijdshorizon,

⁵ De ILAAP-gids schrijft geen bepaalde methode voor risicokwantificering voor. Dit wordt nader toegelicht in de paragraaf betreffende de "Keuze van risicokwantificeringsmethoden" bij principe 6.

betrouwbaarheidsniveaus,⁶ en het looptijdenprofiel), ondersteund door betrouwbare gegevens en gedegen systemen voor gegevensaggregatie;

- de voor het beoordelen van de liquiditeitstoereikendheid gebruikte methoden (met inbegrip van het kader voor stresstests en een duidelijke definitie van liquiditeitstoereikendheid);
- de kwaliteitsborging van het ILAAP, in het bijzonder met betrekking de belangrijkste inputs voor de liquiditeitstoereikendheidsverklaring (met inbegrip van de opzet en de rol van interne validatie, het gebruik van zelfbeoordeling ten opzichte van geldende wet- en regelgeving en de verwachtingen van de toezichthouder, beheersingsmaatregelen voor het valideren van de gegevens, stresstestresultaten, toegepaste modellen van de instelling, enzovoort).

16. Het leidinggevend orgaan bestaat uit een toezichthoudende functie en een bestuursfunctie; deze functies kunnen verenigd zijn in één orgaan of door twee afzonderlijke organen worden vervuld. Welke functie verantwoordelijk is voor goedkeuring van welke belangrijke elementen van het ILAAP hangt af van de interne governance van de instelling, hetgeen de ECB zal uitleggen in overeenstemming met nationale regelgeving en in lijn met het recht van de Unie en EBA-richtsnoeren.⁷

Interne toetsing en validatie

17. Het ILAAP wordt op gezette tijden intern tegen het licht gehouden. De ECB gaat ervan uit dat hierbij rekening wordt gehouden met zowel kwalitatieve als kwantitatieve aspecten, waaronder bijvoorbeeld het gebruik van de ILAAP-uitkomsten, het kader voor stresstests, risico-identificatie en het proces van gegevensaggregatie,⁸ met inbegrip van evenredige validatieprocessen voor de gebruikte interne risicokwantificeringsmethoden.
18. De ECB verwacht dat er sprake is van een vastgesteld proces dat waarborgt dat het ILAAP proactief wordt aangepast indien er materiële veranderingen optreden. Hierbij kan gedacht worden aan nieuwe markten die worden betreden, nieuwe diensten of producten die worden verleend of aangeboden, of veranderingen in de structuur van de groep of het financiële conglomeraat.
19. De ECB gaat ervan uit dat de ILAAP-uitkomsten en -aannames aan afdoende backtests en effectiviteitsmeting worden onderworpen, die bijvoorbeeld liquiditeitsplanning, scenario's en kwantificering van risico's omvatten.

⁶ Zoals bij het modelleren van deposito's zonder vervaldatum.

⁷ Zie overweging 56 en artikel 3, lid 1, sub 7) tot en met 9) van de CRD IV en Titel II van de EBA-richtsnoeren inzake interne governance (EBA/GL/2017/11).

⁸ De ECB gaat ervan uit dat de drie verdedigingslijnes verantwoordelijk zijn voor het op uitvoerige wijze verrichten van de interne toetsingen van het ILAAP, waaronder de business lines en de onafhankelijke interne beheersingsfuncties (risicobeheer, compliance en interne audit), in overeenstemming met hun respectieve rollen en verantwoordelijkheden.

Liquiditeitstoereikendheidsverklaring

20. In de liquiditeitstoereikendheidsverklaring verstrekt het leidinggevend orgaan zijn beoordeling van de liquiditeitstoereikendheid van de instelling en de belangrijkste argumenten ter ondersteuning daarvan, gebaseerd op informatie die het als relevant beschouwt, waaronder de ILAAP-uitkomsten. De ECB is van oordeel dat uit een gedegen liquiditeitstoereikendheidsverklaring blijkt dat het leidinggevend orgaan een goed inzicht heeft in de liquiditeitstoereikendheid van de entiteit, evenals de belangrijkste factoren en kwetsbaarheden die hierbij een rol spelen, de belangrijkste ILAAP-inputs and -outputs, de parameters en processen die aan het ILAAP ten grondslag liggen, en de samenhang van het ILAAP met de strategische plannen van de entiteit.
21. De ECB gaat ervan uit dat de instelling vaststelt wie bevoegd is namens het leidinggevend orgaan de liquiditeitstoereikendheidsverklaring te ondertekenen, en dat zij dit doet in het licht van nationale regelgeving en de relevante prudentiële vereisten en richtsnoeren.⁹

⁹ De EBA-richtsnoeren inzake interne governance (EBA/GL/2017/11) bevatten een nadere beschrijving van de toewijzing van taken en verantwoordelijkheden tussen de toezichhoudende functie en de bestuursfunctie van het leidinggevend orgaan.

Principe 2: het ILAAP is een integraal bestanddeel van het algehele beheerkader

- (i) Op grond van artikel 86, lid 1, van de CRD IV verwacht de ECB van de instelling dat zij over deugdelijke strategieën, beleidslijnen, procedures en systemen beschikt voor het detecteren, het meten, het beheren en het bewaken van het liquiditeitsrisico over een passende reeks tijdshorizonten, waaronder intra-day, teneinde ervoor te zorgen dat de instellingen voldoende liquiditeitsbuffers aanhouden.¹⁰
- (ii) Naast een toereikend kwantitatief kader voor het beoordelen van de liquiditeitstoereikendheid is er een kwalitatief kader nodig om ervoor te zorgen dat de toereikendheid van de liquiditeit actief wordt beheerd. Hieronder valt de monitoring van liquiditeitstoereikendheidsindicatoren voor het tijdig identificeren en analyseren van mogelijke bedreigingen over verschillende tijdshorizonten, waaronder intra-day, waarbij praktische conclusies worden getrokken en preventieve maatregelen worden genomen om ervoor te zorgen dat zowel de prudentiële als de interne liquiditeitsbuffers toereikend blijven.
- (iii) De ECB gaat ervan uit dat de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van het ILAAP met elkaar in overeenstemming zijn, evenals met de bedrijfsstrategie en de risicobereidheid van de instelling. De ECB verwacht dat het ILAAP geïntegreerd is in de bedrijfs-, besluitvormings- en risicobeheerprocessen van de instelling. Verwacht wordt dat het ILAAP een consistent en samenhangend geheel vormt, binnen de gehele groep.
- (iv) Van instellingen wordt verwacht dat ze beschikken over een gedegen en effectieve ILAAP-architectuur en over documentatie omtrent de wisselwerking tussen de ILAAP-elementen en de integratie van het ILAAP in het algehele beheerkader van de instelling.
- (v) Er wordt van uitgegaan dat het ILAAP de strategische besluitvorming ondersteunt en daarnaast in operationele zin ervoor zorgt dat de instelling op doorlopende basis over voldoende liquiditeit beschikt, waarbij een passende verhouding tussen risico's en voordelen wordt gestimuleerd. Verwacht wordt dat alle methoden en processen voor het sturen van de liquiditeitstoereikendheid, die de instelling als onderdeel van het operationele of strategische beheerproces betreffende de liquiditeitstoereikendheid gebruikt, worden goedgekeurd, grondig worden geëvalueerd, en correct in het ILAAP en de daarop betrekking hebbende documentatie worden opgenomen.

¹⁰ Voor een beschrijving van interne liquiditeitsbuffers en interne stabiele financieringsbronnen, zie principe 5.

Het ILAAP als integraal bestanddeel van het beheerkader van een instelling

22. Met het oog op het analyseren van de liquiditeitstoereikendheid en het in stand houden van voldoende liquiditeit om de risico's van de instelling te dekken,¹¹ gaat de ECB ervan uit dat de interne processen en regelingen ervoor zorgen dat de kwantitatieve analyse van de risico's, als weergegeven in het ILAAP, geïntegreerd zijn in alle materiële bedrijfsactiviteiten en besluitvorming.
23. Deze integratie wordt bereikt door het ILAAP bijvoorbeeld te gebruiken bij de strategische planning op groepsniveau, het bewaken van de liquiditeitstoereikendheidsindicatoren voor het tijdig identificeren en beoordelen van mogelijke bedreigingen, het trekken van praktische conclusies en nemen van preventieve maatregelen, het vaststellen van de liquiditeitsallocatie, en het waarborgen van de doorlopende effectiviteit van het risicobereidheidskader ('risk appetite framework' – RAF). Verwacht wordt dat in het besluitvormingsproces op het ILAAP gebaseerde, voor risico aangepaste prestatie-indicatoren (die gebaseerd kunnen worden op een kosten-bastenallocatie door middel van een systeem van 'funds transfer pricing' (FTP-systeem)) worden gebruikt, en bijvoorbeeld ook bij het bepalen van de variabele beloning of bij het bespreken van activiteiten en risico's op alle niveaus van de organisatie, waaronder in ALM-comités ('asset-liability committees'), risicocomités en vergaderingen van het leidinggevend orgaan.

De algehele ILAAP-architectuur

24. Het leidinggevend orgaan is verantwoordelijk voor het in stand houden van een gedegen en effectieve ILAAP-architectuur. Hierbij zorgt het ervoor dat de verschillende elementen van het ILAAP een samenhangend geheel vormen en dat het ILAAP een integrerend bestanddeel is van het beheerkader van de instelling. De ECB gaat ervan uit dat de instelling duidelijk zicht heeft op de wijze waarop deze elementen op consistente wijze worden geïntegreerd in een effectief totaalproces dat de instelling in staat stelt de liquiditeitstoereikendheid in de loop van de tijd te handhaven.
25. In dit verband wordt van de instelling verwacht dat zij als onderdeel van haar ILAAP-documentatie over een beschrijving van de algehele ILAAP-architectuur beschikt, waaronder bijvoorbeeld een overzicht van de belangrijkste elementen van het ILAAP, de wijze waarop deze met elkaar samenhangen, de wijze waarop het ILAAP is geïntegreerd en de wijze waarop de uitkomsten binnen de instelling worden gebruikt. Verwacht wordt dat deze beschrijving van de ILAAP-architectuur een toelichting (op hoofdlijnen) op de structuur van het ILAAP bevat, en op de wijze waarop de ILAAP-uitkomsten bij besluitvorming worden gebruikt, evenals de verbanden tussen bijvoorbeeld de bedrijfsstrategie en

¹¹ De algemene verwachtingen omtrent het kwantitatieve deel van het ILAAP worden bij principe 3 toegelicht.

risicostrategie, financieringsplannen, risico-identificatieprocessen, de risicobereidheidsverklaring, limietsystemen, methoden voor risicokwantificering, het stresstestprogramma, en managementrapportages.

Managementrapportages

26. Het ILAAP is een continu proces. De ECB gaat ervan uit dat de instelling de ILAAP-uitkomsten (zoals belangrijke ontwikkelingen in risico's, kernindicatoren, enzovoort) met een passende frequentie in haar interne managementrapportages integreert. De verwachting is dat ten minste elk kwartaal wordt gerapporteerd, maar afhankelijk van de omvang, complexiteit, het bedrijfsmodel en de soorten risico's van de instelling zou wellicht vaker gerapporteerd dienen te worden om tijdige beheeracties te waarborgen, gezien de mogelijk zeer snelle veranderingen in de liquiditeits- en financieringssituatie en de directe invloed die een ontoereikende liquiditeitspositie zou kunnen hebben op de continuïteit van de instelling.
27. De ECB gaat ervan uit dat de ILAAP-uitkomsten met betrekking tot de risicokwantificering en liquiditeitsallocatie na goedkeuring een belangrijke prestatiebenchmark en een target worden waartegen de financiële en andere uitkomsten van elke (risico nemende) divisie worden afgezet. Verwacht wordt dat dit wordt ondersteund door de implementatie van een gedegen ILAAP-governancekader en een gedegen ILAAP-architectuur, zoals beschreven bij principe 1.

Het ILAAP en het risicobereidheidskader

28. De ECB gaat ervan uit dat in het risicobereidheidskader ('risk appetite framework' – RAF) wordt vastgelegd hoe de wisselwerking is tussen het risicobereidheidskader en andere strategische processen, zoals het ICAAP, het ILAAP, het herstelplan en het remuneratiekader in overeenstemming met de Toezichtsverklaring van het SSM inzake governance and risicobereidheid.¹² De ECB verwacht dat een goed ontwikkeld risicobereidheidskader, tot uitdrukking gebracht in de risicobereidheidsverklaring, een integraal bestanddeel vormt van de ILAAP-architectuur, en een hoeksteen van gedegen risico- en liquiditeitsbeheer.
29. De ECB gaat ervan uit dat de instelling in de risicobereidheidsverklaring duidelijk en ondubbelzinnig uiteenzet wat haar standpunt en voorgenomen acties zijn met betrekking tot de risico's waaraan de instelling blootstaat, e.e.a. in lijn met de bedrijfsstrategie van de instelling. Verwacht wordt dat de verklaring vooral ingaat op de beweegredenen voor het nemen of vermijden

¹² Zie de [Toezichtsverklaring van het SSM inzake governance en risicobereidheid](#), ECB, juni 2016.

van bepaalde (soorten van) risico's of voor het ondernemen of vermijden van activiteiten in bepaalde producten of regio's.

30. Verwacht wordt dat het totale risicoprofiel van de instelling uiteindelijk wordt beperkt en bepaald door het groepsbrede risicobereidheidskader en de implementatie daarvan. Bovendien vormt het risicobereidheidskader een cruciaal element bij het ontwikkelen en implementeren van de strategie van de instelling. Door middel van het risicobereidheidskader wordt op gestructureerde wijze een verband gelegd tussen de risico's die de instelling neemt en de liquiditeitstoereikendheid en de strategische doelstellingen van de instelling. De ECB verwacht van de instelling dat zij als onderdeel van het risicobereidheidskader haar managementbuffers bepaalt en daarmee rekening houdt.
31. Verwacht wordt dat de instelling duidelijk toelicht op welke wijze het ILAAP de implementatie en de monitoring van haar strategie en risicobereidheid ondersteunt, en op welke wijze zij hierdoor in de praktijk in staat is binnen de overeengekomen en in de risicobereidheidsverklaring vastgestelde risicogrenzen te opereren. Ter facilitering van gedegen en effectief risicobeheer wordt van de instelling verwacht dat zij de ILAAP-uitkomsten gebruikt bij het opzetten van een effectief risicobewakings- en risicorapportagesysteem en een voldoende fijnmazig limietensysteem (met inbegrip van doeltreffende escalatieprocedures). Via het limietensysteem worden specifieke limieten aan bijvoorbeeld individuele risico's, deelrisico's, entiteiten en bedrijfsonderdelen toegekend en kan aan de risicobereidheidsverklaring van de groep vorm worden gegeven.
32. De ECB gaat ervan uit dat de instelling beschikt over beleid met betrekking tot het gebruik van overheidsfinancieringsbronnen.¹³ Verwacht wordt dat in dit beleid onderscheid wordt gemaakt tussen het gebruik van dergelijke bronnen tijdens de gewone gang van zaken en in tijden van stress en dat hieraan expliciet aandacht wordt besteed in de risicobereidheidsverklaring (timing en bedrag) en de liquiditeitstoereikendheidsverklaring. Verwacht wordt dat het daadwerkelijke en mogelijke toekomstige gebruik van dergelijke bronnen wordt bewaakt. De ECB gaat ervan uit dat deze bewaking plaatsvindt voor alle belangrijke valuta's. Om zowel de timing als het bedrag van het mogelijke toekomstige gebruik van dergelijke bronnen te kwantificeren verwacht de ECB dat de instelling gebruikmaakt van stresstests.

¹³ De EBA-richtsnoeren inzake geharmoniseerde definities en templates voor financieringsplannen van kredietinstellingen in het kader van aanbeveling A4 van ECSR/2012/2 (EBA/GL/2014/04) definiëren overheidsfinancieringsbronnen als "financieringsbronnen die direct of indirect door de overheidssector worden verstrekt. Hieronder vallen financieringsprogramma's op basis van (middel)langetermijnrepo's, financieringsprogramma's op basis van kredietgaranties en economischesteunprogramma's op basis van kredietgaranties." Op basis van de huidige stand van zaken heeft dit vooral betrekking op het actuele en mogelijke toekomstige gebruik van centralebankfaciliteiten. Verwacht wordt dat de instelling bij het actualiseren van (onderdelen van) haar ILAAP beoordeelt welke faciliteiten relevant zijn, aangezien de aard en beschikbaarheid van publieke faciliteiten in crisistijden kan veranderen.

Samenhang tussen ILAAP's en herstelplannen

33. Een herstelplan moet ervoor zorgen dat de instelling blijft voortbestaan wanneer in noodsituaties de levensvatbaarheid van de instelling wordt bedreigd. Aangezien onvoldoende liquiditeit een van de belangrijkste bedreigingen voor de continuïteit/levensvatbaarheid van een instelling vormt, bestaat er een logisch verband tussen enerzijds het ILAAP, dat dient ter ondersteuning van de continuïteit van de activiteiten vanuit het liquiditeitsperspectief, en anderzijds het herstelplan, dat zich richt op het herstel van de levensvatbaarheid wanneer een instelling in een noodsituatie is beland. In verband daarmee gaat de ECB ervan uit dat de instelling voor consistentie en samenhang tussen haar ILAAP en herstelplanning zorgt wat betreft vroegewaarschuwingssignalen, indicatoren, escalatieprocedures na overschrijding van drempels en mogelijke beheeracties.¹⁴ Om over up-to-date informatie te kunnen beschikken, wordt bovendien verwacht dat de instelling in het herstelplan onmiddellijk rekening houdt met mogelijke beheeracties in het ILAAP, en vice versa.

Consistentie en samenhang bij groepen

34. De ECB verwacht dat het ILAAP de liquiditeitstoereikendheid op de relevante consolidatieniveaus en voor de relevante entiteiten binnen de groep waarborgt, als vereist in artikel 109 van de CRD IV. Om voor een kring van verschillende entiteiten de liquiditeitstoereikendheid te kunnen beoordelen en ervoor te zorgen dan deze entiteiten over voldoende liquiditeit blijven beschikken, is het van belang dat de strategieën, managementprocessen en de toegepaste methoden en aannames voor het kwantificeren van de liquiditeit en de financiering consistent zijn voor de desbetreffende entiteiten.
35. Bij grensoverschrijdende activiteiten met verschillen wat betreft de lokale liquiditeits(risicobeheer)vereisten gaat de ECB ervan uit dat het ILAAP op het hoogste consolidatieniveau duidelijk maakt welke lokale verschillen in regelgeving relevant zijn. In zijn algemeenheid is de verwachting dat dergelijke verschillen in regelgeving alleen van invloed zullen zijn op de details van implementatie, zoals stresstestparameters, autorisatie en rapportering, enzovoort, en dat de verschillen de consistentie in de algemene ILAAP-aanpak niet in de weg zullen staan. Van de instelling wordt tevens verwacht dat zij een conservatieve en prudente beoordeling maakt van belemmeringen bij de overdraagbaarheid van liquiditeit binnen de groep, en dat zij hiermee in het ILAAP rekening houdt.

¹⁴ Voor zover er verschillen bestaan tussen het ILAAP en de herstelplanning wat betreft de onderliggende principes kan de verwachte beheeractie verschillend zijn.

Principe 3: het ILAAP levert een fundamentele bijdrage aan de continuïteit van de instelling door haar liquiditeitstoereikendheid vanuit verschillende perspectieven te waarborgen

- (i) Het ILAAP speelt een grote rol bij het handhaven van de continuïteit van de instelling door een toereikende liquiditeits- en financieringspositie te waarborgen. In dit kader wordt van de instelling verwacht dat deze naar evenredigheid een ILAAP uitvoert dat prudent en conservatief is en dat twee elkaar aanvullende interne perspectieven integreert.
- (ii) De ECB gaat ervan uit dat de instelling een economisch perspectief implementeert, wat een identificatie en kwantificering inhoudt van alle materiële risico's die een negatieve invloed op haar interne liquiditeitspositie zouden kunnen hebben.
- (iii) Er wordt van de instelling vanuit het economisch perspectief verwacht dat haar liquiditeitspositie toereikend is om alle risico's te dekken die op haar liquiditeitspositie van invloed kunnen zijn, overeenkomstig het interne concept voor liquiditeitstoereikendheid. Hieronder valt de beoordeling van een geloofwaardig basisscenario en adequate, instellingspecifieke ongunstige scenario's, zoals die tot uiting komen in de meerjarige liquiditeits- en financieringsplanning en overeenkomstig de algehele planningsdoeleinden van de instelling.
- (iv) Van de instelling wordt verder verwacht dat zij een normatief perspectief kiest, zijnde een beoordeling van het vermogen van de instelling om op middellange termijn en op doorlopende basis aan alle met de liquiditeit verband houdende wettelijke en door de toezichthouder opgelegde vereisten en verplichtingen te voldoen en andere interne en externe financiële beperkingen te kunnen opvangen.
- (v) De ECB gaat ervan uit dat de instelling beschikt over een officieel liquiditeitsnoodplan ('liquidity contingency plan' – LCP) waarin de maatregelen voor de aanpak van liquiditeitsproblemen onder stressomstandigheden duidelijk uiteengezet zijn. Het LCP beschrijft de aanpak van de in het ILAAP geïdentificeerde risico's en de samenhang daarvan met het herstelplan van de instelling.

Doel: aan de continuïteit van de instelling bijdragen

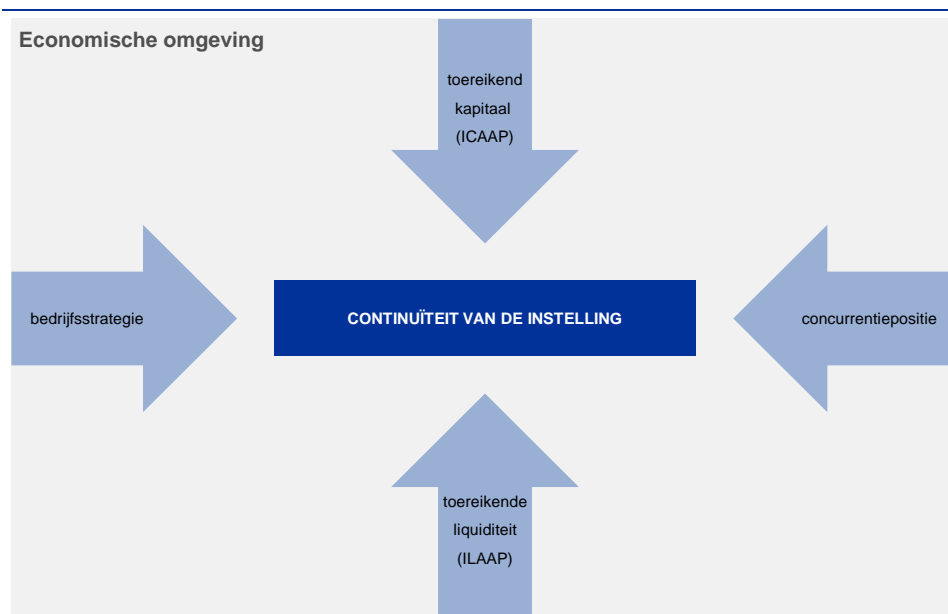
- 36. Het ILAAP heeft tot doel vanuit liquiditeitsperspectief bij te dragen aan de continuïteit van de instelling door te waarborgen dat deze over voldoende liquiditeit kan beschikken om aan haar verplichtingen te voldoen wanneer deze verschuldigd zijn, om haar risico's te dragen en een duurzame strategie te volgen, zelfs tijdens een langdurige periode van ongunstige ontwikkelingen. Van de instelling wordt verwacht dat zij dit continuïteitsdoel tot uiting laat komen

in haar risicobereidheidskader (als beschreven bij principe 2), dat zij het ILAAP-kader gebruikt voor een herbeoordeling van de risicobereidheid en tolerantiedrempels in het licht van haar algehele liquiditeitsbeperkingen en dat zij daarin ook haar risicoprofiel en kwetsbaarheden betreft.

37. De ECB gaat ervan uit dat de instelling binnen deze liquiditeitsbeperkingen managementbuffers vaststelt die de wettelijke en door de toezichthouders vastgestelde minima¹⁵ en de interne liquiditeitsbehoefte te boven gaan, teneinde een duurzaam nastreven van haar strategie mogelijk te maken. Van de instelling wordt verwacht dat zij bij haar streven naar afdoende managementbuffers voor de korte tijdshorizon rekening houdt met bijvoorbeeld de verwachtingen van de markten, van beleggers en van tegenpartijen en met de mate waarin het bedrijfsmodel afhankelijk is van het vermogen bonussen, dividenden en vergoedingen over aanvullende tier 1-instrumenten (AT1), enz. uit te keren. Er wordt bovendien verwacht dat de managementbuffers niet alleen rekening houden met zulke externe beperkingen, maar bijvoorbeeld ook de onzekerheid omtrent de projecties van de liquiditeitsratio's en de eventueel daaruit voortvloeiende fluctuaties in de liquiditeitsratio's verminderen, de risicobereidheid van de instelling weerspiegelen en enige flexibiliteit in de bedrijfsbeslissingen mogelijk maken.

Figuur 1

Het ILAAP draagt bij aan de continuïteit van de instelling

De figuren en afmetingen zijn uitsluitend bedoeld ter illustratie.

¹⁵ Het concept van de managementbuffer betekent echter niet dat er nieuwe minimum liquiditeitsvereisten worden gesteld boven op de bestaande wettelijke minima. Hoewel er over het algemeen van wordt uitgegaan dat de managementbuffers groter zijn dan nul, kan een instelling, afhankelijk van het vastgestelde scenario, in theorie ook aanvoeren dat een duurzaam nastreven van haar bedrijfsmodel met een managementbuffer van nul wel degelijk mogelijk is.

Economisch perspectief

38. Wat betreft de liquiditeitstoereikendheid vanuit economisch perspectief wordt van de instelling verwacht dat zij deze beheert door te waarborgen dat haar risico's en de verwachte uitstroom van liquiditeit afdoende gedekt worden door interne liquiditeit, rekening houdend met de verwachtingen van principe 5. Voor een toereikende liquiditeitspositie vanuit economisch perspectief dient de interne liquiditeit van de instelling voldoende te zijn om de risico's en de verwachte uitstroom te dekken en de bedrijfsstrategie op doorlopende basis te ondersteunen. Vanuit dit perspectief wordt van de instelling verwacht dat zij bij haar risicobeoordeling het gehele scala aan risico's betreft die een materiële invloed op haar liquiditeitspositie zouden kunnen uitoefenen en rekening houdt met kasstromen en de toepasselijke liquiditeitswaarde van liquide activa. De ECB gaat ervan uit dat de instelling economische risico's beheert en deze adequaat beoordeelt in haar stresstestprogramma en bij de bewaking van haar liquiditeitstoereikendheid.
39. Van de instelling wordt verwacht dat zij met behulp van eigen procedures en methodes de verwachte en onverwachte uitstroom waarmee ze geconfronteerd kan worden identificeert, kwantificeert en met interne liquiditeit dekt, daarbij rekening houdend met het evenredigheidsbeginsel. Van de instelling wordt verwacht dat zij een risicokwantificering maakt van de bestaande situatie per de referentiedatum. Deze wordt aangevuld met een toekomstgerichte beoordeling van de liquiditeitstoereikendheid op middellange termijn (ten minste één jaar voor de liquiditeitspositie en drie jaar voor de financieringspositie) die rekening houdt met toekomstige ontwikkelingen, zoals veranderingen in de externe omgeving.
40. Te dien einde verwacht de ECB van de instelling dat zij de beschikbare liquiditeit afzet tegen de liquiditeitsbehoefte voor haar dagelijkse bedrijfsvoering en financieringsplannen bij een basisscenario en dat zij bovendien ongunstige scenario's uitwerkt.¹⁶ De gehanteerde aannames worden (waar relevant) geacht overeen te komen met het herstelplan.
41. Van de instelling wordt verwacht dat zij de uitkomsten en cijfers van haar beoordeling van de economische liquiditeitstoereikendheid gebruikt bij het strategisch en operationeel management, bij de evaluatie van haar risicobereidheid in de interactie met cliënten (stoppen met het verstrekken van nieuwe leningen, aflossing op de contractdatum afdwingen zonder mogelijkheid tot herfinanciering, enz.) en met markten (gedwongen verkopen en andere maatregelen waarvan de uitvoering de marktperceptie beïnvloedt) en bij de evaluatie van haar bedrijfsstrategieën. Behalve met een prudente definitie van interne liquiditeitsbuffers¹⁷ en prudente risicokwantificering gaat de ECB ervan uit dat de instelling ook met een concept voor economische liquiditeitstoereikendheid komt waarmee het economisch levensvatbaar kan

¹⁶ Voor een bespreking van de intensiteit van de ongunstige scenario's, zie principe 7.

¹⁷ De verwachtingen omtrent de interne liquiditeitsbuffers worden besproken bij principe 5.

blijven en haar strategie kan volgen. Hieronder vallen ook beheerprocessen waarmee tijdig vastgesteld kan worden dat er maatregelen genomen moeten worden om interne liquiditeitstekorten die zich aandienen doeltreffend op te lossen (bv. vergroting van de liquiditeitsbuffers, aanpassing van het kasstroomprofiel).

Normatief perspectief

42. Het normatieve perspectief is een meerjarige beoordeling van het vermogen van de instelling om, op doorlopende basis, aan alle wettelijke en door de toezichthouder opgelegde, met de liquiditeit verband houdende (kwantitatieve) vereisten en voorschriften te voldoen en andere externe financiële beperkingen op te vangen.
43. Bij het normatieve perspectief wordt rekening gehouden met alle aspecten die gedurende de planperiode van invloed kunnen zijn op de desbetreffende prudentiële ratio's, met inbegrip van in- en uitstroom en liquiditeitsbuffers. Dat betekent dat het normatief perspectief, hoewel de uitkomsten ervan in prudentiële termen worden uitgedrukt, niet wordt beperkt door de aannames die ten grondslag liggen aan de berekening van de Pijler 1-ratio's. Bij de beoordeling van de liquiditeitstoereikendheid vanuit normatief perspectief wordt van de instelling juist verwacht dat zij rekening houdt met de aannames waarop zij het economisch perspectief baseert en beoordeelt hoe deze gedurende de planperiode van invloed zijn op de Pijler 1- en Pijler 2-ratio's¹⁸, afhankelijk van de toegepaste scenario's.
44. Van de instelling wordt verwacht dat zij een gedegen en actueel liquiditeits- en financieringsplan bijhoudt dat verenigbaar is met de strategieën, risicobereidheid en liquide middelen. Het liquiditeits- en financieringsplan omvat de basis- en ongunstige scenario's en kijkt ten minste drie jaar vooruit. Van de instelling wordt verder verwacht dat zij rekening houdt met de gevolgen van te verwachten veranderingen in wettelijke, prudentiële- en financiële verslaggevingskaders¹⁹ en dat zij geïnformeerde en gemotiveerde beslissingen neemt over de wijze waarop deze in de liquiditeits- en financieringsplannen worden ondervangen.
45. Om de verwachte ontwikkeling van belangrijke normatieve en economische interne ratio's en andere maatstaven te kunnen beoordelen terwijl de verdere verwachtingen voor het bedrijf zich ongunstig ontwikkelen, gaat de ECB ervan

¹⁸ Pijler 2-vereisten kunnen in ruimere termen worden uitgedrukt dan Pijler 1-ratio's. Zo zou een Pijler 2-vereiste kunnen zijn dat de instelling een bepaalde minimale "overlevingsperiode" waarborgt of een minimumbedrag aan liquide activa. In dat geval beoordeelt de instelling de impact van alle relevante aspecten op de overlevingsperiode, naast de impact op de Pijler 1-ratio's.

¹⁹ Afhankelijk van hun waarschijnlijkheid en eventuele impact kan de instelling van specifieke veranderingen op verschillende manieren behandelen. Zo kunnen bepaalde veranderingen uiterst onwaarschijnlijk lijken maar een dermate grote impact hebben dat van de instelling verwacht wordt dat zij voorzorgsmaatregelen neemt. Andere, meer waarschijnlijke veranderingen in de regelgeving worden echter in de liquiditeits- en financieringsplannen zelf ondervangen. Een voorbeeld is de infasering van de liquiditeitsdekkingsratio (LCR).

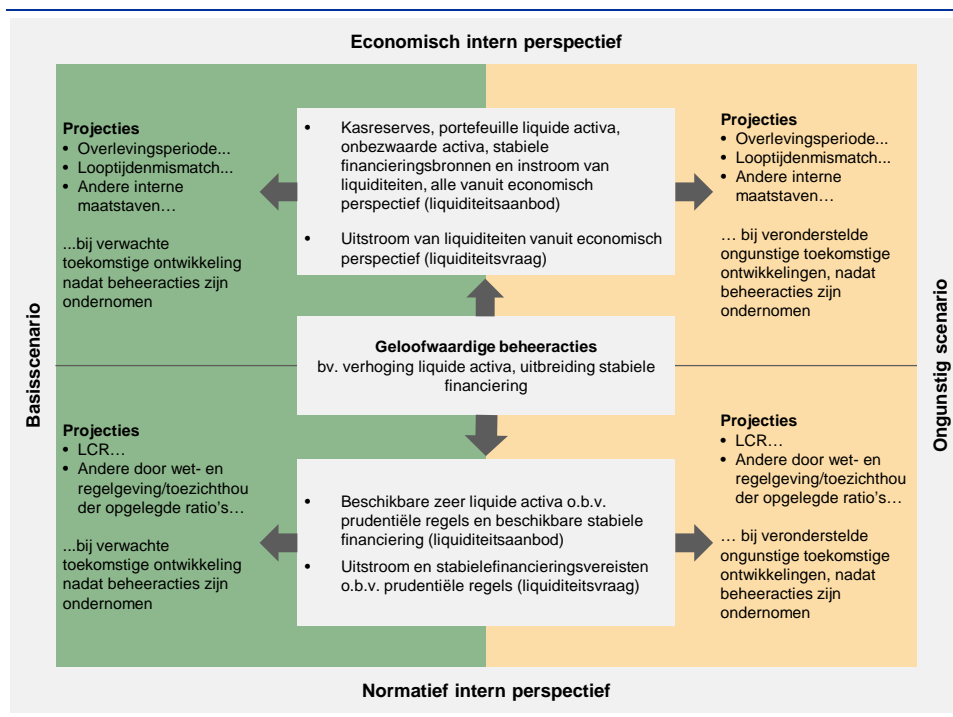
uit dat de instelling de hoogte van deze maatstaven afmeet aan de interne drempelwaarden die in de risicobereidheidsverklaring zijn gedefinieerd. Dat betekent niet dat de instelling in omstandigheden van ernstige stress de liquiditeitsdekkingsratio dient te halen. Het betekent echter wel dat van de instelling verwacht wordt dat zij een plan presenteert dat de instelling in staat stelt levensvatbaar te blijven en haar strategie te blijven voeren, bijvoorbeeld door concrete maatregelen te nemen (verandering van het liquiditeitsprofiel) die uit de door haar opgestelde projecties voortvloeien. Het impliceert eveneens dat de instelling de daling van de liquiditeitsdekkingsratio die in dergelijke omstandigheden kan optreden, bewaakt en koppelt aan haar risicobereidheid, LCP en herstelplan.

Wisselwerking tussen het economische en het normatieve perspectief

46. In Figuur 2 wordt een overzicht gegeven van de aspecten, maatregelen en uitkomsten om rekening mee te houden bij de economische en normatieve perspectieven voor de beoordeling van zowel de liquiditeits- als de financieringspositie. De berekeningen van de projecties vanuit normatief perspectief volgen weliswaar automatisch de Pijler 1-bepalingen, van de instelling wordt desondanks verwacht dat zij een interne visie formuleert op de gebruikte scenario's en op de impact daarvan op de geraamde Pijler 1- en Pijler 2-cijfers. Vanuit het economisch perspectief wordt van de instelling ook verwacht dat zij scenario's kiest en de impact ervan op de respectieve projecties bepaalt. Verder wordt van de instelling verwacht dat zij vanuit het economisch perspectief passende aannames en maatstaven vaststelt voor alle methoden die van belang zijn voor de berekening van liquiditeitsvraag, -aanbod en -overschotten. Verschillen in gehanteerde methodes, maatstaven en aannames kunnen voor de beoordeling vanuit de twee perspectieven tot zeer uiteenlopende uitkomsten leiden, zelfs wanneer hetzelfde scenario is gevolgd.
47. Hetzelfde geldt voor beheeracties die vanuit beide perspectieven worden genomen ten aanzien van liquiditeits- en financieringsplanning. Sterker nog, zulke verschillen kunnen zich ook binnen hetzelfde perspectief voordoen, afhankelijk van het beoordeelde scenario. Figuur 2 laat zien dat een beheeractie totaal verschillende effecten kan hebben, afhankelijk van het perspectief en het gevolgde scenario. De ECB gaat ervan uit dat de instelling daar bij het opstellen van de liquiditeits- en financieringsplannen rekening mee houdt en ervoor zorgt dat de aannames die voor de beheeracties vanuit verschillende perspectieven worden gebruikt, met elkaar overeenkomen.

Figuur 2

Geloofwaardige beheeracties kunnen verschillende effecten hebben, afhankelijk van het perspectief en het gevolgde scenario. Ter illustratie:

De figuren en afmetingen zijn uitsluitend bedoeld ter illustratie.

48. Van de instelling wordt verwacht dat zij volledig transparant is over de aannames ten aanzien van beheeracties waarmee in de projecties rekening wordt gehouden, zowel vanuit economisch als vanuit normatief perspectief. Voor alle beheeracties is geloofwaardigheid in het respectieve scenario het uitgangspunt, dat wil zeggen dat ze naar verwachting haalbaar zijn, dat de veronderstelde impact aannemelijk is en dat de instelling alle aannames verantwoordt en documenteert. Van de instelling wordt verwacht dat zij, naast projecties mét beheeracties, volgens dezelfde scenario's tevens haar liquiditeits- en financieringspositie bepaalt zonder beheeracties, vanuit zowel economisch als normatief perspectief.
49. Het economisch en het normatief perspectief staan met elkaar in wisselwerking en worden in alle materiële bedrijfsactiviteiten en beslissingen geïntegreerd, zoals besproken bij principe 2.

Voorbeeld 3.1

Het economisch perspectief voedt het normatieve perspectief

Vanuit het economisch perspectief beoordeelt de instelling de uitstroom vanuit verschillende soorten producten met behulp van haar interne benaderingen. Vanuit het economisch perspectief volgt de instelling bijvoorbeeld een veelomvattende benadering bij de modellering van kasstromen uit creditcardactiviteiten. De uitkomsten hiervan worden gebruikt bij de raming van de liquiditeitsbuffers vanuit

economisch perspectief. Deze informatie wordt verder vanuit normatief perspectief gebruikt bij de kwantificering van de uitstroom over een periode van dertig dagen van kasstromen uit creditcards. Daarbij gebruikt de instelling alle beschikbare informatie vanuit economisch perspectief bij de berekening van de liquiditeitsdekkingsratio.

Liquiditeitsnoodplan

50. Van de instelling wordt verwacht dat ze niet alleen meet in hoeverre ze op dit moment in staat is aan haar liquiditeitsverplichtingen te voldoen, maar ook dat ze beschikt over een duidelijk en bondig plan voor wat ze moet doen als ze (onvoorziene) moeilijkheden zou ondervinden om aan haar verplichtingen te voldoen wanneer deze verschuldigd zijn. Daarom wordt in het ILAAP uitgebreide informatie opgenomen over eventuele noodmaatregelen (in de vorm van een LCP), waaronder een beoordeling van de mogelijke noodliquiditeit die in tijden van stress gegenereerd kan worden, de tijd die het kost om de maatregelen uit te voeren, eventuele negatieve effecten (op de winst-en-verliesrekening, de reputatie, de levensvatbaarheid van het bedrijfsmodel, enzovoort) en de waarschijnlijkheid dat de maatregelen in stressomstandigheden volledig doorgevoerd kunnen worden. De ECB gaat ervan uit dat deze noodliquiditeitsmaatregelen aansluiten bij de risico's die in het ILAAP zijn geïdentificeerd en gekwantificeerd. Van de instelling wordt verwacht dat zij (in haar ILAAP-architectuur) duidelijk maakt hoe het LCP zich verhoudt tot de liquiditeitsparagraaf van het herstelplan en hoe beide zich verhouden tot de risico's zoals die onder normale omstandigheden (zie hierboven) en onder stressomstandigheden zijn geïdentificeerd.

Principe 4: alle materiële risico's worden geïdentificeerd en in het ILAAP betrokken

- (i) De instelling is verantwoordelijk voor implementatie van een periodiek proces voor het identificeren van alle materiële risico's waaraan ze vanuit economisch perspectief en normatief perspectief (mogelijk) blootstaat. Van de instelling wordt verwacht dat zij in alle bestanddelen van het ILAAP rekening houdt met alle als materieel aangemerkte risico's, volgens een intern vastgestelde risicotaxonomie.
- (ii) Op basis van een alomvattende aanpak, die alle relevante juridische entiteiten, business lines en risicoposities omvat, wordt van de instelling verwacht dat zij ten minste elk jaar de materiële risico's identificeert. Hierbij maakt de instelling gebruik van de eigen interne definitie van materialiteit. De ECB gaat ervan uit dat dit risico-identificatieproces resulteert in een alomvattende interne risico-inventarisatie.
- (iii) Indien de instelling financiële en niet-financiële deelnemingen, dochterondernemingen en overige verbonden entiteiten heeft, wordt verwacht dat de instelling de significante onderliggende risico's waaraan de instelling (mogelijk) blootstaat, identificeert en deze in haar ILAAP betreft.
- (iv) Ten aanzien van alle als materieel aangemerkte risico's wordt van de instelling verwacht dat zij het risico met voldoende liquiditeit dekt of dat zij documenteert waarom het niet nodig is hiervoor liquiditeit aan te houden.

Risico-identificatieproces

- 51. Van de instelling wordt verwacht dat zij over een periodiek proces beschikt voor het identificeren van alle materiële risico's en dat zij deze risico's opneemt in een veelomvattende risico-inventarisatie. Van de instelling wordt verwacht dat zij ervoor zorgt dat de risico-inventarisatie up-to-date blijft en dat zij hierbij gebruikmaakt van de interne materialiteitsdefinitie. De ECB gaat ervan uit dat instellingen de inventarisatie periodiek (d.w.z. ten minste elk jaar) bijwerken zo gauw als de inventarisatie niet langer de materiële risico's weergeeft, bijvoorbeeld na de introductie van een nieuw product of de uitbreiding van bepaalde bedrijfsactiviteiten.
- 52. Verwacht wordt dat de risico-identificatie op uitgebreide basis plaatsvindt, waarbij met zowel het normatieve perspectief als het economische perspectief rekening wordt gehouden. Naast de actuele risico's wordt van de instelling ook verwacht dat zij in haar toekomstgerichte liquiditeitstoereikendheidsbeoordelingen rekening houdt met alle risico's, en eventuele concentraties binnen en tussen die risico's, die kunnen voortvloeien uit de strategieën van de instelling of uit relevante veranderingen in de omgeving waarin de instelling opereert.

53. De ECB gaat ervan uit dat de instelling bij het risico-identificatieproces een “brutobenadering” volgt, d.w.z. een benadering waarbij geen rekening wordt gehouden met specifieke technieken die gericht zijn op het mitigeren van de onderliggende risico's. Van de instelling wordt vervolgens verwacht dat zij de effectiviteit van deze mitigerende maatregelen beoordeelt.
54. In overeenstemming met de EBA-richtsnoeren inzake limieten voor blootstellingen met betrekking tot schaduwbankentiteiten (EBA/GL/2015/20) wordt van de instelling verwacht dat zij als onderdeel van haar risico-identificatiebenadering haar blootstellingen met betrekking tot schaduwbankentiteiten, alle mogelijke risico's die daaruit voortvloeien, en de mogelijke impact van die risico's op haar liquiditeit en financieringsrisicoprofiel identificeert.
55. Het leidinggevend orgaan is verantwoordelijk voor de besluitvorming over welke soorten van risico's als materieel worden aangemerkt en welke materiële risico's door liquiditeit moeten worden gedekt. Hieronder valt een onderbouwing waarom een bepaald risico waaraan de instelling is blootgesteld, niet materieel wordt geacht.

Risico-inventarisatie

56. Bij de totstandkoming van de interne risico-inventarisatie is de instelling verantwoordelijk voor vaststelling van de eigen interne risicotaxonomie. De ECB gaat ervan uit dat de instelling niet eenvoudigweg volstaat met een risicotaxonomie ontleend aan de regelgeving.
57. Bij de risico-inventarisatie wordt van de instelling verwacht dat zij rekening houdt met de onderliggende materiële risico's die voortvloeien uit haar financiële en niet-financiële deelnemingen, dochterondernemingen en overige verbonden entiteiten (bv. intragroepsrisico's, reputatie- en operationele risico's, risico's in verband met afgegeven 'letters of comfort', enzovoort) en dat zij deze onderliggende risico's kwantificeert.
58. Van de instelling wordt verwacht dat zij verder kijkt dan de deelnemingsrisico's en dat zij belangrijke onderliggende risico's identificeert, begrijpt en kwantificeert, en in haar interne risicotaxonomie rekening houdt met deze risico's, ongeacht of de desbetreffende entiteiten binnen de prudentiële kring vallen. Verwacht wordt dat de diepgang van de analyse van de onderliggende risico's wordt afgestemd op de bedrijfsactiviteiten en de risicobeheerbenadering.
59. Van de instelling wordt verwacht dat zij kijkt naar alle relevante producten, klanten, contracten en contracttriggers vanuit een looptijden- en gedragperspectief voor de verschillende tijdshorizons, met inbegrip van intraday. Dergelijke risico's kunnen bijvoorbeeld voortvloeien uit een toegenomen uitstroom, een afgenomen instroom of een daling van de liquiditeitswaarde van liquide activa. In dit verband wordt verwacht dat zowel

met balans- als buitenbalansposten rekening wordt gehouden, met inbegrip van voorwaardelijke liquiditeitseffecten die samenhangen met verzoeken om zekerheden en margestortingen ten gevolge van marktbevingen of met een daling van de eigen kredietwaardigheid (met inbegrip van de vrijwillige terugkoop van eigen schulden ter waarborging van markttoegang in de toekomst).

60. Een voorbeeld betreft innovatieve financieringsinstrumenten met callopties die de looptijd van de financiering veranderen (niet beperkt tot doorrollende deposito's en repo's). Deze dienen te worden geïdentificeerd en meegenomen als een bron van mogelijk voorwaardelijk liquiditeitsrisico. Een ander voorbeeld betreft onderpandswaps die van invloed kunnen zijn op de omvang en samenstelling van de aanwezige liquide activa; de ECB gaat ervan uit dat potentiële risico's voortvloeiend uit dergelijke transacties duidelijk worden geïdentificeerd en in de set van risico-indicatoren worden opgenomen.
61. Bij grensoverschrijdende activiteiten wordt verwacht dat het ILAAP een beoordeling omvat van belemmeringen bij de overdracht van liquiditeit tussen juridische entiteiten, landen en valuta's, en een kwantificering bevat van de invloed van dergelijke belemmeringen op de beschikbaarheid van liquiditeit binnen de gehele groep.
62. De ECB gaat ervan uit dat het ILAAP een robuust proces waarborgt om te bepalen en bewaken welke valuta's voor liquiditeits- en/of financieringsrisico als materieel worden aangemerkt. Van de instelling wordt verwacht dat zij materiële risico's duidelijk identificeert, met inbegrip van risico's in verband met grensoverschrijdende activiteiten, die resulteren in liquiditeits- of financieringsrisico's die (gedeeltelijk) worden gelopen in een valuta die afwijkt van de valuta van de overeenkomstige buffers van liquide activa. Verwacht wordt dat dergelijke risico's in het ILAAP worden gekwantificeerd voor zowel normale omstandigheden (balansposities en valutaverschillen) als stressomstandigheden (liquiditeitswaarde van liquide activa in vreemde valuta ten opzichte van de netto-uitstroom in vreemde valuta bij stress) voor elke valuta die als materieel wordt aangemerkt.

Principe 5: de interne liquiditeitsbuffers zijn van hoge kwaliteit en duidelijk gedefinieerd; er is een duidelijke interne definitie van stabiele financieringsbronnen

- (i) Van de instelling wordt verwacht dat zij vanuit het economisch perspectief interne liquiditeitsbuffers en stabiele financieringsbronnen definieert, beoordeelt en in stand houdt. De ECB gaat ervan uit dat de definitie van de interne liquiditeitsbuffers aansluit bij het concept van economische liquiditeitstoereikendheid en de interne risicokwantificeringen van de instelling.
- (ii) De interne liquiditeitsbuffers zijn degelijk en op prudente en behoedzame wijze vastgesteld. Van de instelling wordt verwacht dat zij, uitgaand van de continuïteit van haar bedrijfsactiviteiten, duidelijk aantoont op welke wijze de interne liquiditeit kan worden ingezet om risico's te dekken en daarmee die continuïteit te waarborgen.
- (iii) De financieringsbronnen worden geacht stabiel te zijn, teneinde de continuïteit van de bedrijfsactiviteiten ook op langere termijn te waarborgen.

Definitie van interne liquiditeitsbuffers

63. Van de instelling wordt verwacht dat zij bepaalt welke activa en toekomstige instroom beschouwd kunnen worden als liquiditeit die beschikbaar is voor de beoordeling van de toereikendheid van haar liquiditeitspositie en daarbij een prudente en conservatieve benadering kiest. Deze interne definitie wordt gebaseerd op de kans dat de bronnen voor het verkrijgen van liquiditeit in normale en stressomstandigheden kunnen worden gebruikt. Van de instelling wordt verwacht dat zij een expliciete interne visie formuleert op de gewenste samenstelling van de buffers van liquide activa die ter dekking van liquiditeitsrisico's worden gebruikt. Daarbij wordt met name onderscheid gemaakt tussen activa die in tijden van stress hoogstwaarschijnlijk liquide blijven en activa die uitsluitend gebruikt kunnen worden om liquiditeit van centrale banken te verkrijgen. Voor beide componenten worden interne limieten vastgesteld, met een duidelijk verband tussen de beoogde omvang van de liquiditeitsbuffers en de liquiditeitsrisico's die zich over verschillende tijdshorizonten zouden kunnen voordoen, rekening houdend met een tijdshorizon van ten minste één jaar.

Interne definitie van stabiele financieringsbronnen

64. Om de duurzaamheid van de financiering te kunnen beoordelen, wordt van de instelling verwacht dat zij bepaalt welke financieringsbronnen bij een prudente en conservatieve benadering als stabiel kunnen worden beschouwd. Zij formuleert daartoe een expliciete interne visie op de mate van verloop ("stickiness") van deposito's en het (gedrags)profiel van de kasstromen en

maakt daarbij gebruik van aannames omtrent het gedrag. De ECB gaat ervan uit dat de instelling de stabiliteit van haar financieringsprofiel beoordeelt, en daarbij de diversiteit (of juist concentratie) van haar financieringsverstrekkers, markten en producten verantwoordt, alsook haar toegang tot de markt in termen van volume en prijzen, daarbij rekening houdend met de mate waarin activa op het moment van beoordelen bezwaard zijn en de verwachte veranderingen daarin wanneer het financieringsplan wordt uitgevoerd.

Principe 6: de risicokwantificeringsmethoden in het kader van het ILAAP zijn passend, consistent en onafhankelijk gevalideerd

- (i) Voor zowel het economische als het normatieve perspectief geldt dat de instelling verantwoordelijk is voor invoering van risicokwantificeringsmethoden die passen bij de individuele omstandigheden van de instelling. Daarnaast wordt van de instelling verwacht dat zij gebruikmaakt van passende methoden voor het kwantificeren van de mogelijke toekomstige veranderingen in haar liquiditeits- en financieringspositie in haar ongunstige scenario's. De ECB gaat ervan uit dat de instelling bij beide perspectieven een hoge mate van conservatisme hanteert.
- (ii) De belangrijkste parameters en aannames zouden voor de gehele groep moeten gelden en tussen risicosoorten consistent moeten zijn. Verwacht wordt dat alle risicokwantificeringsmethoden aan onafhankelijke validatie worden onderworpen. Van de instelling wordt verwacht dat zij een effectief kader voor de gegevenskwaliteit vaststelt en invoert.

Uitgebreide kwantificering van risico's

- 65. Met betrekking tot het ILAAP wordt van de instelling verwacht dat zij de risico's waaraan zij (mogelijk) blootstaat voldoende kwantificeert. Van de instelling wordt verwacht dat zij risicokwantificeringsmethoden implementeert die op haar individuele omstandigheden zijn afgestemd (d.w.z. dat deze zouden moeten aansluiten bij de risicobereidheid, de marktverwachtingen, het bedrijfsmodel, risicoprofiel, de omvang en complexiteit van de desbetreffende instelling).
- 66. Risico's zouden niet buiten de beoordeling mogen worden gelaten omdat het moeilijk is deze te kwantificeren of omdat de relevante data niet beschikbaar zijn.²⁰ In dergelijke gevallen wordt van de instelling verwacht dat zij risicocijfers bepaalt die voldoende conservatief zijn. Hierbij wordt van de instelling verwacht dat zij rekening houdt met alle relevante informatie en dat zij ervoor zorgt dat de gekozen risicokwantificeringsmethoden passend en consistent zijn.²¹
- 67. De belangrijkste parameters en aannames betreffen onder meer betrouwbaarheidsniveaus, en aannames bij het opstellen van scenario's.

²⁰ Ten aanzien van moeilijk te kwantificeren risico's (bv. doordat gegevens of gevestigde kwantificeringsmethoden ontbreken) wordt van de instelling verwacht dat zij geschikte methoden voor het kwantificeren van risico's ontwikkelt, met inbegrip van het oordeel van deskundigen.

²¹ Het meten van moeilijk te kwantificeren risico's dient zoveel mogelijk consistent en vergelijkbaar te zijn met algemeen toegepaste aannames voor risicometing. Van de instelling wordt verwacht dat zij ervoor zorgt dat met dergelijke risico's voldoende rekening wordt gehouden in de risicobeheer- en risicobeheersingsprocessen.

Mate van conservatisme

68. Verwacht wordt dat de gebruikte risicokwantificeringsmethoden en -aannames robuust, voldoende stabiel, risicogevoelig en voldoende conservatief zijn en dat deze zijn aangepast aan de eigen risicobereidheid van de instelling.

Keuze van risicokwantificeringsmethoden

69. De instelling is verantwoordelijk voor implementatie van geschikte methoden voor zowel het kwantificeren van risico's als het opstellen van projecties. Deze Gids bevat op zich geen verwachtingen over het al dan niet gebruiken van enige kwantificeringsmethode. Dit betekent dat van tevoren niet is bepaald of een instelling bijvoorbeeld economische liquiditeitsmodellen ter kwantificering van risico's zou moeten gebruiken, of (aangepaste) Pijler 1-methoden (bv. om met concentratierisico's rekening te houden), stresstestresultaten, of andere methoden, zoals meervoudige scenario's, om de risico's te kwantificeren waaraan de instelling (mogelijk) blootstaat.
70. De ECB gaat ervan uit dat de gebruikte methoden bij elkaar aansluiten, en bij het desbetreffende perspectief en bij de definities van liquiditeit en stabiele financiering. Verwacht wordt dat zij de risico's waaraan de instelling blootstaat, op een passende en voldoende conservatieve wijze afvangen, rekening houdend met het evenredigheidsbeginsel. Dit betekent bijvoorbeeld dat van grotere of complexere instellingen of instellingen met complexere risico's wordt verwacht dat ze gebruikmaken van meer geavanceerde risicokwantificeringsmethoden om risico's afdoende te kwantificeren.
71. Van instellingen wordt echter niet verwacht dat zij risicokwantificeringsmethoden gebruiken die zij niet volledig begrijpen en die daarom niet worden gebruikt voor het eigen interne risicobeheer en de eigen besluitvorming. Van de instelling wordt verwacht dat zij in staat is aan te tonen dat de methoden bij de situatie en het risicoprofiel van de individuele instelling passen. Indien de instelling van externe leveranciers afkomstige modellen gebruikt, wordt onder meer verwacht dat invoering van zulke modellen niet op automatische wijze plaatsvindt. De ECB gaat er juist van uit dat de instelling volledig inzicht in deze modellen heeft en dat de modellen passend zijn voor, en afgestemd zijn op de activiteiten en het risicoprofiel van de instelling.

Gegevenskwaliteit

72. Van de instelling wordt verwacht dat zij geschikte processen en beheersingsmechanismen heeft om de kwaliteit van gegevens te waarborgen.²²

²² Gegevenskwaliteit omvat bijvoorbeeld de volledigheid, juistheid en consistentie, tijdigheid, uniciteit, validiteit en traceerbaarheid van de gegevens. Zie voor meer informatie de ECB Guide for the Targeted Review of Internal Models (TRIM) van februari 2017.

Ten aanzien van het kader voor de gegevenskwaliteit wordt verwacht dat het betrouwbare risico-informatie ter ondersteuning van goede besluitvorming waarborgt, en dat het alle relevante risicogegevens en alle dimensies van gegevenskwaliteit omvat.

Onafhankelijke validatie

73. Ten aanzien van de voor het ILAAP gebruikte risicokwantificeringsmethoden wordt verwacht dat deze periodiek onafhankelijk worden gevalideerd, met inachtneming van de principes die ten grondslag liggen aan de normen voor interne Pijler 1-(kapitaal)modellen, op een evenredige wijze, rekening houdend met de materialiteit van de gekwantificeerde risico's en de complexiteit van de risicokwantificeringsmethode.
74. Afhankelijk van de omvang en complexiteit van de instelling kunnen er diverse organisatorische oplossingen worden gekozen om de onafhankelijkheid tussen de ontwikkeling en de validatie van risicokwantificeringsmethoden te waarborgen. Van de instelling wordt echter verwacht dat zij de concepten die aan de basis van de verschillende verdedigingslinies staan, respecteert, d.w.z. dat de ECB ervan uitgaat dat de instelling de onafhankelijke validatie niet door de interne auditfunctie laat uitvoeren.
75. De ECB gaat ervan uit dat de algehele conclusies van het validatieproces aan het senior management en het leidinggevend orgaan worden gerapporteerd en bij de periodieke evaluatie en aanpassing van de kwantificeringsmethoden worden gebruikt, en dat hiermee bij de beoordeling van de liquiditeitstoereikendheid rekening wordt gehouden.

Voorbeeld 6.1

Organisatie van onafhankelijke validaties

Met het oog op onafhankelijke en evenredige validatie van de risicokwantificeringsmethoden voor het ILAAP wordt van de instelling verwacht dat zij de ECB-gids inzake de gerichte toetsing van interne modellen (ECB Guide for the Targeted Review of Internal Models – TRIM) in aanmerking neemt.

Afhankelijk van de aard, omvang, schaal en complexiteit van risico's kan de instelling bijvoorbeeld een van de volgende drie organisatorische structuren hanteren teneinde te waarborgen dat de validatiefunctie onafhankelijk ten opzichte het methode-ontwikkelingsproces (d.w.z. ontwerp, ontwikkeling, implementatie en monitoring van de risicokwantificeringsmethoden) wordt uitgeoefend:

- functiescheiding tussen twee verschillende units die aan verschillende leden van het senior management rapporteren;
- functiescheiding tussen twee verschillende units die aan hetzelfde lid van het senior management rapporteren;

- functiescheiding tussen verschillende medewerkers binnen dezelfde unit.

Principe 7: periodieke stresstests zijn erop gericht in ongunstige omstandigheden de liquiditeitstoereikendheid te waarborgen

- (i) De ECB verwacht van de instelling dat zij ten minste eenmaal per jaar en zo nodig vaker, afhankelijk van de individuele omstandigheden, een diepgaande, gerichte evaluatie uitvoert van haar kwetsbare punten. Deze instellingsbrede evaluatie bestrijkt alle materiële risico's die in omstandigheden van macro-economische en financiële stress voortvloeien uit hun bedrijfsmodel en operationele omgeving. Op grond van deze evaluatie stelt de instelling vervolgens een adequaat programma voor stresstests op vanuit zowel het normatief als het economisch perspectief.
- (ii) In het kader van dit programma wordt van de instelling verwacht dat zij ongunstige scenario's opstelt die voor beide perspectieven worden gebruikt en die rekening houden met andere stresstests die de instelling uitvoert. De ECB gaat ervan uit dat toepassing van strenge doch aannemelijke macro-economische aannames en een focus op de voornaamste kwetsbaarheden resulteren in een materiële impact op de interne en prudentiële liquiditeitspositie van de instelling. Verder wordt van de instelling verwacht dat ze, naar evenredigheid, omgekeerde stresstests uitvoert.
- (iii) Van de instelling wordt verwacht dat zij nieuwe bedreigingen, kwetsbaarheden en veranderingen in haar omgeving consequent monitort en identificeert, zodat ze kan beoordelen of de scenario's van de stresstests nog van toepassing zijn en zo niet, ze aan de nieuwe omstandigheden kan aanpassen. De impact van de scenario's wordt regelmatig geactualiseerd. Bij veranderingen van materieel belang wordt de instelling geacht de mogelijke invloed daarvan op de toereikendheid van haar liquiditeitspositie te beoordelen.

Het programma voor de stresstests vaststellen

- 76. De ECB gaat ervan uit dat het programma voor de stresstests zowel het normatieve als het economische perspectief bestrijkt. Het voorziet in verschillende tijdshorizonten (waaronder intra-day) en houdt rekening met de relevante valutaverdeling. Bij het opstellen van de set interne stressscenario's en gevoeligheden maakt de instelling gebruik van een breed palet aan informatie over historische en hypothetische stressgebeurtenissen. Het is de verantwoordelijkheid van de instelling zelf om scenario's en gevoeligheden te definiëren op een wijze die het beste past bij haar eigen situatie en deze te vertalen in de in- en uitstroom van liquiditeit en in een toepasselijke liquiditeitswaarde van haar liquide activa.
- 77. Aangezien de overdraagbaarheid van liquiditeit in tijden van stress sterk kan afwijken van die in normale tijden, wordt van een instelling met aanzienlijke grensoverschrijdende activiteiten verwacht dat zij de overdraagbaarheid van liquiditeit binnen de groep beoordeelt en daar bij haar stresstestprogramma

rekening mee houdt. Het programma analyseert de gevolgen van aanvullende belemmeringen op de overdraagbaarheid van liquiditeit in stressomstandigheden, met name voor activiteiten buiten het eurogebied.

Intensiteit van de ongunstige scenario's²³

78. Voor haar basisbeoordeling wordt de instelling verondersteld uit te gaan van de ontwikkelingen waar zij onder normale omstandigheden van uit zou gaan en daarbij haar bedrijfsstrategie te betrekken, inclusief geloofwaardige aannames voor in- en uitstroom, de kans dat risico's zich daadwerkelijk voordoen enzovoort.
79. Voor de ongunstige scenario's gaat de instelling uit van buitengewone maar aannemelijke ontwikkelingen, die dusdanig intens zijn dat zij voldoende in haar liquiditeitspositie doorwerken. De mate van intensiteit is die van ontwikkelingen die aannemelijk zijn en die vanuit het perspectief van de instelling even ernstig zijn als ontwikkelingen die in een crisissituatie waargenomen zouden kunnen worden bij de markten, factoren of gebieden die voor de liquiditeitstoereikendheid van de instelling het meest relevant zijn.
80. Qua reikwijdte gaat de ECB ervan uit dat de ongunstige scenario's ernstige economische crises, ernstige marktverstoringen en financiële schokken, relevante, voor de instelling specifieke kwetsbaarheden, de afhankelijkheid van grote financieringsverstrekkers en aannemelijke combinaties van al deze factoren in voldoende mate bestrijken.

Samenhang tegenover gerichtheid op de belangrijkste kwetsbaarheden

81. Bij het opstellen van aannemelijke scenario's voor de stresstests wordt van de instelling verwacht dat zij zich op haar belangrijkste kwetsbaarheden concentreert.
82. Tussen de stresstests voor ICAAP en ILAAP bestaat een wisselwerking, wat wil zeggen dat bij beide rekening wordt gehouden met de onderliggende aannames, stresstestresultaten en geprojecteerde beheeracties van de ander.

Omgekeerde stresstests

83. Er wordt van de instelling verwacht dat zij naast stresstestactiviteiten om de gevolgen van bepaalde aannames voor haar liquiditeitspositie te beoordelen

²³ Aan hoeveel scenario's een instelling genoeg heeft, hangt onder meer af van haar individuele risicoprofiel. De verwachting is dat er doorgaans meerdere ongunstige scenario's nodig zullen zijn om de verschillende aannemelijke combinaties van risico's juist weer te geven.

ook omgekeerde stresstests uitvoert. Deze dienen te beginnen met het vooraf vaststellen van de uitkomsten.

84. De omgekeerde stresstests worden gebruikt om de volledigheid en de behoedzaamheid van de aannames voor het ILAAP-kader te toetsen. Omgekeerde ILAAP-stresstests kunnen bovendien als uitgangspunt fungeren voor de ontwikkeling van herstelplanscenario's.²⁴ Van instellingen wordt verwacht dat zij ten minste eenmaal per jaar omgekeerde stresstests houden. Nadere informatie hierover is te vinden in de desbetreffende Richtsnoeren van de EBA en het BCBS.

Voorbeeld 7.1

Wisselwerking tussen de ICAAP- en ILAAP-stresstests

Van de instelling wordt verwacht dat zij de mogelijke gevolgen van relevante scenario's beoordeelt, daarin de gevolgen voor kapitaal en liquiditeit en eventuele terugkoppelingscycli integreert en met name rekening houdt met verliezen die voortvloeien uit de liquidatie van activa of verhoging van de financieringskosten in stressperioden.

Voorbeeld 7.2

Omgekeerde stresstests

Voor de omgekeerde interne stresstests bepaalt de instelling welk niveau de uitstroom van deposito's moet bereiken om haar liquiditeitsbuffers en andere vormen van noodfinanciering uit te putten door aannames op te stellen voor de uitstroom van deposito's en andere risicofactoren (bv. verlaging van de kredietrating van de instelling of calls tot inkoop van eigen schuld papier). De uitkomsten van een dergelijke beoordeling zijn opgenomen in de onderstaande tabel, die de uitstroom in drie verschillende scenario's weergeeft.

	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
Aanname m.b.t. uitstroom deposito's			
Retail	49%	7%	10%
Zakelijk	33%	63%	60%
Financieel	62%	91%	94%
Overige aannames (niet volledig)			
Lagere kredietrating	4 trappen	4 trappen	4 trappen
Inkoop eigen schuld papier	0%	15%	15%

²⁴ Zoals beschreven in de EBA-Richtsnoeren over de reikwijdte van de in herstelplannen te gebruiken scenario's (EBA/GL/2014/06) draait het in deze scenario's uitsluitend om een staat van "bijna-faillissement", d.w.z. dat ze ertoe leiden dat het bedrijfsmodel van een instelling of groep niet langer levensvatbaar is tenzij de herstelmaatregelen met succes worden doorgevoerd.

Van de instelling wordt verwacht dat zij vaststelt hoe groot de kans is dat deze scenario's werkelijkheid worden en of er eventuele corrigerende maatregelen noodzakelijk zijn.

Voorbeeld 7.3

Kalibratie van ongunstige scenario's

Ongunstige scenario's houden rekening met op de markten en in het gedrag van cliënten waargenomen historische ontwikkelingen, maar beperken zich daarbij niet tot het cliëntgedrag en de markttoegang van de instelling zelf. Bij het scenario-ontwerp van de instelling wordt bovendien verder gekeken dan naar de historische ontwikkelingen, met name waar het historisch bewijs een onzuiver beeld geeft (bv. als gevolg van overheidssteun). Dit beperkt de juistheid van de geraamde stressparameters voor de in- en uitstroom en de toegepaste haircuts op de geraamde waarde van de liquide activa.

Deze ongunstige scenario's kunnen zowel scenario's omvatten die uitgaan van een voortzetting van de bedrijfsvoering op doorlopende basis (de gewone bedrijfsactiviteiten worden voortgezet, de mogelijke instroom vanuit de leningenportefeuille is beperkt, om liquiditeit te genereren wordt vooral een beroep gedaan op verhandelbare activa, eigen schuldpapier wordt ingekocht om in de toekomst toegang tot de markt te garanderen, enz.), als scenario's waarin een ernstige verstoring van het bedrijfsmodel onontkoombaar is (het genereren van activa stopt, dividend- en bonusuitkeringen worden gestaakt, al het in aanmerking komende onderpand wordt gebruikt om liquiditeit te verkrijgen, onder andere van de centrale bank, callopties op de eigen schuld of eigenvermogensinstrumenten worden niet uitgeoefend).

3 Lijst van termen

Ongunstig scenario

Een combinatie van veronderstelde ongunstige ontwikkelingen in interne en externe factoren (waaronder macro-economische en financiële ontwikkelingen alsmede ernstige marktverstoringen) die wordt gebruikt om te toetsen in hoeverre de liquiditeitstoereikendheid van de instelling bestand is tegen potentiële ongunstige ontwikkelingen over een middellange tijdshorizon. De veronderstelde ontwikkelingen in interne en externe factoren worden op consistente wijze gecombineerd en zijn tevens streng doch aannemelijk vanuit het perspectief van de instelling, zodat de risico's en kwetsbaarheden die als de meest relevante bedreigingen voor de instelling worden gezien, erin tot uiting komen.

Basisscenario

Een combinatie van verwachte ontwikkelingen in interne en externe factoren (waaronder macro-economische en financiële ontwikkelingen) die wordt gebruikt om de gevolgen van deze verwachte ontwikkelingen voor de liquiditeitstoereikendheid van de instelling te toetsen. Het basisscenario wordt geacht overeen te komen met de onderliggende aannames van de bedrijfsplannen en het budget van de instelling.

Kosten-batenallocatiemechanisme

Een kosten-batenallocatiemechanisme regelt de toerekening van liquiditeitskosten, -baten en -risico's en maakt deel uit van de strategieën, beleidslijnen, procedures en systemen van de instelling.

Economisch intern perspectief

Een ILAAP-perspectief in het kader waarvan de instelling haar liquiditeitstoereikendheid beheert door te waarborgen dat haar risico's en verwachte uitgaande kasstromen afdoende gedekt worden door beschikbare interne liquiditeit.

Concept voor economische liquiditeitstoereikendheid

Een intern concept binnen het economisch perspectief dat gericht is op het waarborgen dat de instelling over de financiële middelen (interne liquiditeit) beschikt om haar risico's te dekken, de verwachte uitstroom te dekken en de continuïteit van haar bedrijfsactiviteiten op doorlopende basis in stand te houden.²⁵

Financieringsplanning

Een uit vele aspecten bestaand intern proces dat resulteert in een financieringsplan. Dit plan geeft een meerjarenprojectie van de financieringsbronnen van de instelling en houdt daarbij rekening met de scenario's, strategie en operationele plannen van de instelling.

Brutobenadering bij risico-identificatie

De brutobenadering houdt in dat risico's in eerste instantie worden geïdentificeerd

²⁵ Toelichting: De instellingen zijn zelf verantwoordelijk voor de invoering van geschikte risicokwantificeringsmethodes: er is geen sprake van een algemene verwachting dat instellingen "economische liquiditeitsmodellen" hanteren om toereikende economische liquiditeit te waarborgen.

zonder rekening te houden met eventuele gerichte maatregelen om ze te beperken.

ILAAP

Het interne proces ter beoordeling van de liquiditeitstoereikendheid, zoals bedoeld in artikel 86 van CRD IV, dat bevoegde autoriteiten voorschrijft te garanderen dat instellingen beschikken over deugdelijke strategieën, beleidslijnen, procedures en systemen voor het detecteren, meten, beheren en bewaken van liquiditeitsrisico's over een passende reeks tijdshorizonten, waaronder intra-day, teneinde ervoor te zorgen dat de instellingen voldoende liquiditeitsbuffers aanhouden.

ILAAP-architectuur

De diverse elementen van het ILAAP in hun onderlinge samenhang. De ILAAP-structuur wordt geacht de verschillende elementen van het ILAAP tot een samenhangend geheel te vormen en het ILAAP tot een integraal bestanddeel van het totale risicomanagementkader. In het kader van haar ILAAP-documentatie houdt de instelling een beschrijving bij van de algehele structuur van het ILAAP, de integratie ervan in de instelling en de wijze waarop de uitkomsten binnen de instelling worden gebruikt.

ILAAP-uitkomsten

Alle informatie die voortvloeit uit het ILAAP en toegevoegde waarde heeft voor de besluitvorming.

Interne toetsing en validatie

Onder interne toetsing wordt een breed scala van beheersingsmaatregelen, evaluaties en rapportages verstaan die de aanhoudende degelijkheid, doeltreffendheid, uitvoerigheid en evenredigheid van de strategieën, processen en modellen met betrekking tot het ILAAP moeten garanderen.

Validatie maakt deel uit van de interne toetsing en omvat processen en activiteiten die zijn bedoeld om te toetsen of de risicokwantificeringsmethoden en de risicogegevens van de instelling de relevante aspecten van de risico's ondervangen. De risicokwantificeringsmethoden worden naar evenredigheid aan een onafhankelijke validatie onderworpen, met inachtneming van de principes die ten grondslag liggen aan de respectieve standaarden voor interne Pijler 1- (kapitaal)modellen.

Limietensysteem

Een gedocumenteerd en hiërarchisch systeem van limieten die overeenkomstig de algehele strategie en de risicobereidheid van de instelling worden vastgesteld, opdat risico's en verliezen op doeltreffende wijze beperkt kunnen worden, conform het concept voor liquiditeitstoereikendheid. Het limietensysteem stelt duidelijke grenzen aan het aangaan van risico's op het gebied van, bijvoorbeeld, verschillende soorten risico's, bedrijfsonderdelen, producten en groepsentiteiten.

Liquiditeitstoereikendheid

De mate waarin risico's door de liquiditeit van de instelling worden gedekt. Het ILAAP moet ervoor zorgen dat voortdurend voldoende liquiditeit wordt aangehouden, zowel vanuit economisch als normatief perspectief, hetgeen bijdraagt aan de continuïteit van de instelling op middellange termijn.

Liquiditeitstoereikendheidsverklaring

Een officiële verklaring van het leidinggevend orgaan, dat diens beoordeling van de toereikendheid van de liquiditeitsposities van de instelling bevat en een toelichting op zijn belangrijkste argumenten daarvoor.

Managementbuffer

Een hoeveelheid liquiditeit die wordt aangehouden boven op de door wet- en regelgeving en de toezichthouder gestelde minima en de interne liquiditeitsbehoefte en die de instelling in staat stelt haar bedrijfsmodel duurzaam te volgen en flexibel in te spelen op mogelijke zakelijke kansen zonder de liquiditeitstoereikendheid in gevaar te brengen.

Materieel risico

Een neerwaarts liquiditeitsrisico dat, volgens de interne definities van de instelling, een materiële invloed heeft op het algehele risicoprofiel van de instelling en derhalve de liquiditeitstoereikendheid van de instelling kan aantasten.

Middellange tijdshorizon

Een tijdshorizon die betrekking heeft op de korte en middellange termijn. Verwacht wordt dat deze de liquiditeitspositie gedurende ten minste het komende jaar en de financieringspositie gedurende ten minste de komende drie jaar omvat.

Normatief intern perspectief

Een meerjarig ILAAP-perspectief op het beheer van liquiditeitstoereikendheid, van waaruit de instelling ervoor zorgt dat zij in staat is aan alle met de liquiditeit verband houdende wettelijke en door de toezichthouder opgelegde vereisten en verplichtingen te voldoen en andere interne en externe liquiditeitsbeperkingen steeds te kunnen opvangen.

Evenredigheid

Een beginsel uit artikel 86 van CRD IV, waarin wordt gesteld dat het ILAAP evenredig dient te zijn aan de complexiteit, het risicoprofiel, de omvang van de bedrijfsactiviteiten van de instelling en de door het leidinggevend orgaan aangegeven risicotolerantie.

Overheidsfinancieringsbronnen

Alle bronnen van financiering die direct of indirect door de publieke sector worden verstrekt, zoals bedoeld in Bijlage 1 bij de EBA-Richtsnoeren inzake geharmoniseerde definities en modellen voor de financieringsplannen van kredietinstellingen overeenkomstig Aanbeveling A4 uit ESRB/2012/2 (EBA/GL/2014/04).

Herstelplan

Een plan dat door een instelling wordt opgesteld en bijgehouden overeenkomstig artikel 5 van de Herstel- en afwikkelingsrichtlijn voor banken (Bank Recovery and Resolution Directive – BRRD).²⁶

²⁶ Richtlijn 2014/59/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het herstel en de afwikkeling van kredietinstellingen en beleggingsondernemingen en tot wijziging van Richtlijn 82/891/EEG van de Raad en de Richtlijnen 2001/24/EG, 2002/47/EG, 2004/25/EG, 2005/56/EG, 2007/36/EG, 2011/35/EU, 2012/30/EU en 2013/36/EU en de Verordeningen (EU) nr. 1093/2010 en (EU) nr. 648/2012, van het Europees Parlement en de Raad (PB L 173 van 12.6.2014, blz. 190).

Omgekeerde stresstest

Een stresstest die begint met het vooraf vaststellen van de uitkomst (bv. het punt waarop de activiteiten niet worden voortgezet) en vervolgens scenario's en omstandigheden onderzoekt die tot die uitkomst zouden kunnen leiden.

Risicobereidheidsverklaring

Een officiële verklaring waarin het leidinggevend orgaan de bedragen en de aard van de risico's uiteenzet die de instelling bereid is te nemen om haar strategische doelen te verwezenlijken.

Risico-identificatieproces

Een regulier proces voor het identificeren van risico's die voor de instelling (mogelijk) van materieel belang zijn.

Risico-inventarisatie

Een lijst van de geïdentificeerde risico's en de kenmerken daarvan. De risico-inventarisatie is het resultaat van het risico-identificatieproces.

Risicokwantificering

Het proces van kwantificering van geïdentificeerde risico's middels de ontwikkeling en toepassing van methoden om de risico's te becijferen en te vergelijken met de beschikbare liquiditeit binnen de instelling.

Risicotaxonomie

Een categorisering van verschillende risicosoorten en/of -factoren die de instelling in staat stelt de risico's op consistente wijze te beoordelen, te aggregeren en te beheren door middel van een gemeenschappelijke risicotaal en -indeling.

Afkortingen

AT1	<i>Additional Tier 1</i> (aanvullend tier 1)
BCBS	<i>Basel Committee on Banking Supervision</i> (Bazels Comité voor Banktoezicht)
BRRD	<i>Bank Recovery and Resolution Directive</i> (Herstel- en afwikkelingsrichtlijn voor banken)
CRD IV	<i>Capital Requirement Directive</i> (Richtlijn kapitaalvereisten)
EBA	Europese Bankautoriteit
ECB	Europese Centrale Bank
ESRB	<i>European Systemic Risk Board</i> (Europees Comité voor systeemrisico's)
FSB	<i>Financial Stability Board</i> (Raad voor Financiële Stabiliteit)
ICAAP	<i>Internal capital adequacy assessment process</i> (intern proces ter beoordeling van de kapitaaltoereikendheid)
ILAAP	<i>Internal liquidity adequacy assessment process</i> (intern proces ter beoordeling van de liquiditeitstoereikendheid)
LAS	<i>liquidity adequacy statement</i> (liquiditeitstoereikendheidsverklaring)
LCP	<i>liquidity contingency plan</i> (liquiditeitsnoodplan)
LCR	<i>liquidity coverage ratio</i> (liquiditeitsdekkingsgraad)
NBA	nationale bevoegde autoriteit
RAF	<i>risk appetite framework</i> (risicobereidheidskader)
SI	<i>significant institution</i> (belangrijke instelling)
SREP	<i>Supervisory Review and Evaluation Process</i> (procedure voor prudentiële toetsing en evaluatie door de toezichthouder)
SSM	<i>Single Supervisory Mechanism</i> (Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme)
TRIM	<i>Targeted Review of Internal Models</i> (gerichte toetsing van interne modellen)

© Europese Centrale Bank, 2018

Postadres: 60640 Frankfurt am Main, Duitsland
Telefoon: +49 69 1344 0
Website: www.ecb.europa.eu

Alle rechten voorbehouden. Reproductie voor educatieve en niet-commerciële doeleinden is toegestaan op voorwaarde dat de bron wordt vermeld.